

## Bir Sorunun Cevabı

**Soru:** 12.06.2009 günü İran'da Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Açıklanan resmî sonuçlara göre oyların %62,6'sını şu anki Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejad, %33,7'sini rakibi olan Mir Hüseyin Musavî aldı. Diğer iki rakip ise küçük bir oranda oy kazandı. Bunun üzerine Musavî ve taraftarları, seçim sonuçlarına hile karıştırıldığı iddiasında bulunarak Musavî'nin taraftarları, 15.06.2009 günü, izinsiz protesto yürüyüşleri ve gösteriler düzenledi. İran güvenlik güçlerinin, göstericileri dağıtmak istemesiyle de açıklandığı üzere Tahran'da yedi kişinin ölümüne ve 29 kişinin yaralanmasına yola açan isyan ve şiddet eylemleri baş gösterdi.

*O halde bu olaylar, İran'da devletlerarası bir çatışmanın meydana geldiğini mi göstermektedir? Yoksa bu, görev paylaşımına yönelik güç odakları arasındaki içsel bir çatışma mıdır? Ayrıca Amerika ve Avrupa'nın bu olaylardaki varlık boyutu nedir?*

### **Cevap:**

1. Seçim sonuçlarının açıklanması üzerine İran'da meydana gelen olaylar, doğrusu dikkat çekici olaylardır. İran'daki siyasî sistemin vakası, rejimin mevcut kurumlarının yapısı, dinî liderin geniş yetkileri ve cumhurbaşkanının sınırlı yetkileri; tüm bunlar, giderek tırmanan bu tür olayların ortaya çıkmasını ele almaya değer bir husus haline getirmektedir.
2. Rejimin kurumları tarafından yapılan açıklamalar, rejimin bunların sıradan olayların ötesinde sıcak olaylar olduğunu fark ettiğini göstermektedir. Hatta Anayasa Koruyucular Konseyi, protestocuları razı etmek için kısmen de olsa taviz vermiştir. Zira 16.06.2009'da Anayasa Koruyucular Konseyi, Ahmedinejad'ın rakiplerinin sunduğu seçimlere ilişkin itirazları, seçimlerin iptal edilerek yeniden yapılması taleplerini ele almıştır. Nitekim Konsey Sözcüsü Abbas Ali, anayasaya göre seçimlerin iptal edilerek yeni bir seçim yapılmasının imkânsız olduğunu, ancak gerektiğinde tartışmalı bazı oy pusulalarının yeniden sayılacağı şeklinde bir açıklama yapmıştır. [el-Cezîra / 16.06.2009] Ayrıca rejimin, bunların sıcak olaylar olduğunun farkına varması, 16.06.2009'da Ahmedinejad taraftarlarını da cumhurbaşkanlarını desteklemek, Musavî yanlısı gösterilere katılanlar yüzünden bir gün öncesinde yaşanan isyan ve şiddet eylemlerini kınamak amacıyla kalabalık yürüyüşler ve gösteriler yapmaya sevk etmiştir.
3. Başta Musavî olmak üzere seçimi kaybeden rakiplerin, seçimlerde "ciddî ihlallerin" yaşandığını, hile karıştırıldığını ve seçim sonuçlarını kabul etmeyeceklerini açıklamaları, sokaklardaki hareketlerin kıvılcımını tutuşturmuştur. Zira açıklandığı üzere İran'da protesto yürüyüşleri düzenlenmiş, bunlar yerini kirli eller olarak tanımlanan unsurlar tarafından çıkarılan isyan ve şiddet eylemlerine terk etmiş ve kullanmak amacıyla silahlar ele geçirmek için emniyet merkezlerini almaya çalışmışlardır.
4. Ancak bunlardan daha önemli olan, Avrupalıların bu olayları istismar etmesidir. Zira Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy şöyle demiştir: "Şiddet olayları yapılan hilenin büyüklüğüyle orantılıdır." Yine İngiltere Başbakanı Brown, şöyle demiştir: "İranlı yetkililer, şiddetten kaçınmalılar ve seçim sonrasındaki yasal şikâyetlere cevap vermelidirler." [el-Cezîra / 16.6.2009] Yine Fransa Dışişleri Bakanı Bernard Kouchner, şöyle demiştir: "İran'da yaşananlar, diktatörlüğü sarsma arzusunu dile getiren derin bir harekettir ve çok önemlidir. Fransa'nın da bunun karşısında başını kuma sokması imkânsızdır." [el-Hayat / 18.06.2009] Keza kendisine, Fransa'nın Ahmedinejad'ın meşruluğunu tanıyıp tanımayacağını üç kez sorulmasına rağmen cevap vermekten kaçınmıştır. İran'daki şiddet ve protestoların, seçim sonuçlarına hile karıştırılmasının tahrik edilmesi hususunda Almanya, İtalya

ve diğer Avrupa ülkeleri de onlara katılmıştır. Aynı şekilde işitsel, görsel ve yazılı medya organları da şiddeti, seçim sonuçlarına hile karıştırılmasını kınadılar ve Ahmedinejad'ın meşruiyetinin tanınmasına çağrıda bulundular. Nitekim İngiliz Times Gazetesi, 16.06.2009'da bunu açıkça talep edip Ahmedinejad'a "Ayakları yolsuzluk içerisinde olduğu halde başı Cennet'te yaşayan ahmak bir köylü" yakıştırması yaparak onu en kötü niteliklerle tanımlamıştır. İran da Fransa ve İngiltere'yi protesto etmiştir. Dahası bu iki ülkenin Tahran'daki konsoloslukları önünde protestolar düzenlemiştir. Yine Paris'teki İran Büyükelçiliği, yaptığı açıklamadaki "Acelecilikle ve bilinçsizlikle tanımlandığı bu açıklamalar, Fransız yetkililerin İran'ın işlerine karıştığını göstermektedir" şeklindeki ifadesiyle Fransa'yı protesto etti. [Amerikan Radyo Sawa / 16.06.2009]

5. İşte tüm bunlar, Musavî ve taraftarları tarafından seçim sonuçlarına yönelik yapılan protestoları istismar etmek için Avrupalıların bir fırsat yakaladıklarını göstermektedir. Böylece göstericilerin arasına karışarak isyan ve şiddet eylemleri yapmaları, ateş açmaları amacıyla bazı gençler ile öğrencileri provoke etmeleri için ajanlarını harekete geçirdiler. Ta ki İran güvenlik güçleri, rejim aleyhinde çalışma çabasına girerek karışıklıkları provoke etmelerinden dolayı onlarla çatışmak zorunda kalsınlar. Avrupalılar, orada bir isyan çıkmış gibi meseleyi büyütmeye çalışmaktadırlar. Gösteriler ve yürüyüşler, Musavî'nin 17.06.2009'daki yürüyüşlerin ve gösterilerin iptal edilmesi yönündeki çağrısına rağmen onun kontrolünden çıkmaya başlamıştır. Nitekim "el-Cezîra" Muhabiri Muhammed Bahranî, 17.06.2009'da, işlerin Musavî'nin kontrolünden çıktığını ve Musavî adına belirli bir partisel organizasyon olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla tüm bunlar, orada bu eylemleri yapan başka güçlerin olduğunu göstermektedir. Nitekim "16.06.2009'da İran el-Âlem Sitesi'nde" geçtiği üzere İranlı kaynaklar, göstericiler arasında bu şiddet eylemlerini yapan kirli ellerin olduğunu belirtmiştir.

6. Seçimlere yönelik Amerikan tepkilerine gelince; olumlu olmuştur. Zira Amerikan Başkanı Obama şöyle demiştir: "İran'a liderlik edecek kimseyi belirleme işi, İranlılara aittir. İran'ın egemenliğine saygı duyuyoruz ve Birleşik Devletler'in zaman zaman siyâsî bir futbol topu haline geldiği İran içinde bir sorun olmasını engelleyeceğiz." [Amerikan Hükümeti İnternet Sayfası / 16.06.2009] Yine Amerikan Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, şöyle demiştir: "Birleşik Devletler, İran seçimlerine yorum getirmekten kaçınmıştır ve İran halkının iradesinin yansımaları ümit ediyoruz." [CNN Amerikan / 14.06.2009] Beyaz Saray Resmî Sözcüsü Robert Gibbs ise şöyle demiştir: "Beyaz Saray, özellikle İran gençliği içerisinde bu seçimlerin ortaya çıkardığı enerjik tartışmalardan ve cesaret ruhundan dolayı hoşnuttur." [CNN Amerikan / 14.06.2009] Washington Post Gazetesi ise Amerikalı uzmanlar tarafından gerçekleştirildiği bir anketin, rakibi Mir Musavî'ye karşı %50 oranında Ahmedinejad'ın kazanacağını gösterdiğini açıklamıştır. [İran el-Âlem Sitesi / 16.06.2009] Yine aynı gazete, 16.06.2009'da ise, şöyle demiştir: "Washington veya diğer Batılı başkentlerin, seçimlerin sonucuna itiraz edilmesine izin vermeyeceği bir hilenin olduğuna dair kesin bir kanıt yoktur." Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban-ki Moon ise şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "İran halkının iradesine tamamen saygılı olmak gerekir." [el-Cezîra / 16.06.2009] Amerikan yetkililerinin, medya organlarının, gazetelerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin tutumlarından ve açıklamalarından anlaşılabilir ki Amerika, Ahmedinejad'ın ikinci bir görev dönemi için seçilmesine razıdır. Hatta Obama, şunu belirtmiştir: "Ahmedinejad ile rakibi Mir Hüseyin arasında ufak farklılıklar vardır." [Reuters / 16.06.2009]

7. Kayda değerdir ki Ahmedinejad'ın ilk görev süresi olan geçen dört sene boyunca İran, belirgin iki önemli konuda -ki onlar, Afganistan ve Irak'tır- Amerika ile mutabakat içerisinde olmuştur. Bilakis başta Ahmedinejad olmak üzere bu iki ülke içerisindeki yetkililerin tanınması noktasında onunla birlikte hareket etmiştir. Zira Ahmedinejad, geçen sene Birleşmiş Milletler'in toplantılarına

katılmak üzere New York'a yaptığı ziyareti sırasında 26.09.2009'da New York Times Gazetesi'ne verdiği röportajda şu açıklamada bulunmuştur: *"İran, Afganistan'a ilişkin hususlarda Birleşik Devletlere yardım elini uzatmıştır... Ayrıca ülkemiz, Irak'ın sükunete ve istikrara kavuşturulması hususunda Amerika'ya yardımlar sunmuştur."* Keza İran Devlet Başkanı Ahmedinejad, Amerika'nın mızrağı ve halklarına yönelik yıkıcı vahşi işgali altında olduğu halde geçen sene bu iki ülkeyi, Afganistan ve Irak'ı ziyaret etmiştir. Bu da İran'ın ve devlet başkanının Amerika'nın bu iki ülkeyi işgal etmesine razı olduğunu, bu suretle pratik olarak onları ve Amerika'nın bu iki ülkenin başına diktiği ajanlarını da tanıdığını göstermektedir. Bilakis İran, Karzai ile Maliki'ye, yani Amerika'nın diktiği ajanlara destek verdiğini bütün çıplaklığıyla ilan etmektedir. Dolayısıyla Ahmedinejad'ın varlığı, şu anda Amerika'ya Hatemi ve Musavî gibi reformcu denilen kimselerden daha çok hizmet etmektedir. Bu da gerek onun, gerekse muhafazakâr akım denilen kendisine bağlı akımın, özellikle Körfez ve Körfez dışındaki, yöneticilerinin İngiltere'ye bağlı olduğu devletler olmak üzere bölge ülkeleri nezdinde korkular uyandıran fırkacılık veya çevrelerine bu şekilde bir atmosfer yayma meselesine odaklanıyor olmasından dolayıdır. Hatta Fas, fırkacılığı desteklediği ve kargaşayı provoke ettiği suçlamasıyla birkaç ay önce İran ile olan diplomatik ilişkisini kesmiştir. Keza Ürdün Kralı İkinci Abdullah da Şia Hilali isimlendirmesi altında İran tehdidinde değinmiştir. İşte tüm bunlar, bu ülkeleri İran'dan korumak amacıyla Amerika'nın bölgedeki bekasının bir gerekçesi olarak İran Şiasıyla korkutarak bu ülkelere tahakküm etmesi için Amerika'ya hizmet etmektedir! Diğer taraftan ise Amerika, İran'ın sözde Şiacılığı yaymasına dem vurarak, dolayısıyla da mezhepçi ve fırkacı homurtuları körükleyerek Müslümanların arasındaki fırkacılık kıvılcımını tutuşturmaktadır.

8. Seçim sürecinden sonraki şiddeti beraberinde getiren gösterilere ve yürüyüşlere yönelik Amerikan tepkilerine gelince; Obama şu açıklamada bulunmuştur: *"Daha önce de seçimler konusunda derin kaygılar taşıdığımı söylemiştim."* Ve şöyle ekledi: *"Amerikan-İran ilişkilerine, Amerikan Başkanının İran seçimlerine müdahale etmesi faydalı olmayacaktır."* Ardından da İran halkının arzularını dile getirebilmesi için barışçıl adımlar atması temennisinde bulunmuştur. [A.F.P / 16.06.2009] Hatta Yardımcısı Joseph Biden, bu sonuç pek çok soruyu beraberinde getirmiştir demesine rağmen şöyle eklemiştir: *"Birleşik Devletler, kesin yargıya varmak için yeterli kanıtlara sahip değildir."* Ve Birleşik Devletler'in İran ile diyaloga girmeye hazır olduğunu ifade etmiştir. [BBC Radyosu / 16.06.2009] Dolayısıyla bu açıklamalar, İran'ı suçlamayan ve ona karşı yumuşak bir dilin varlığını ortaya koymaktadır. Nitekim kimileri, İran'da yaşananlar karşısında sessiz kalmalarından dolayı özellikle CNN, FOX NEWS ve benzerleri gibi büyük medya organları olmak üzere Amerikan medya organlarının tutumunu eleştirmiştir. Oysa Amerikan medya organları, Amerikan politikasına hizmet eden hususlarda, gerektiğinde olaylara yer vermede ve olayları şişirmede ün yapmıştır. Diğer taraftan ise İngiliz görsel, işitsel ve elektronik BBC Radyo Kuruluşu başta olmak üzere Avrupa medyası, İran'daki olaylara yönelik şişirilmiş devasa bir kampanya yürütmektedir. Nitekim *"İran Dışişleri Bakanlığı, Batılı medya organlarını itham ederek onu, isyan eylemlerini yapanların resmî sözcülüğünü yapmakla suçlamıştır."* [eş-Şark-ul Avsat / 18.06.2009]

9. İşte yukarıda geçenler, Amerika ile Avrupa arasındaki devletlerarası çatışma izlerinin İran'daki bir vakıa olduğunu göstermektedir. Zira başta Fransa ile İngiltere olmak üzere Avrupa ülkeleri, İran'daki durumu sarsma ve rejimi devirerek kendi ajanlarını getirmeye yönelik zayıflatma uğraşısı içerisinde güçleri oranında ajanlarını devreye sokarak, tüm siyasî ve medya organları yoluyla insanları tahrik ederek bu dönemdeki protestoları provoke etmeye çalışmaktadırlar. Ancak şu anda başarıya ulaşmaları muhtemel değildir. Çünkü mevcut durum, ister reformcular olsun, isterse muhafazakârlar olsun hala değişmez bir şekilde Amerikan yörüngesinde hareket

edenlerin elindedir. Ayrıca İran arenasında açıkça çalışan Avrupalılara bağlı açık güçler bulunmamaktadır. Bilakis ajanları, bu olaylarda görüldüğü gibi fırsat yakalamak üzere saklanmışlardır.

Bu da Avrupa ve Amerikan tepkilerinde açıktır. Zira Avrupa, yaşanan olaylardan dolayı infialin zirvesinde olup davranışları ve açıklamalarındaki gerilim açıkken Amerika, yaşanan olaylar karşısında gayet sakin durmaktadır. Oysa İran'da işler, Amerika'nın istediğinin aksine gitmiş veya İran'daki rejim Amerikan akımının tersine dönmüş veya İran'daki değişimde Amerika'nın bir çıkarı olmuş olsaydı, elbette dünyayı ayağa kaldırır, İran rejimine, yetkililerine, özellikle de Ahmedinejad'a karşı harekete geçirir ve Avrupa ülkelerinin yaptığı gibi provokasyon pozisyonuna geçerek meseleleri şişirir, yalanlar türetir ve medyası bir an bile susmazdı. Nitekim o, hem Irak'ı işgal edip onu harap edinceye kadar Saddam'a karşı, hem de Afganistan'ı işgal edip onu harap edene ve bu iki ülkenin Müslüman halkından milyonlarcasını katledinceye kadar Taliban'a karşı yaptığı gibi bu hususta nam yapmıştır.

10. Devletlerarası çatışma izleri, açık olmasıyla birlikte içsel güç odaklarının çatışması da apaçıktır. Zira seçim sonuçlarının açıklanmasının üzerine Musavî'nin akımı ve Rafsancani, Hatemi ve Natık Nuri gibi onun arkasında olanlardan anlaşılabilir ki onlar, bizzat Rafsancani'nin Ahmedinejad karşısında daha önceki seçimlerde hezimete uğradığı gibi uğradıkları hezimetini hazmedemediler. Dolayısıyla seçimlerin tekrarlanması için kargaşa çıkarmak istediler. Dolayısıyla da başında Rafsancani, Hatemi ve onların bu seçimdeki temsilcisi Musavî'nin olduğu reformcular denilen akım ile başında İran Cumhuriyeti Dini Lideri Ali Hameney ile diğer Şia âlimlerinin desteklediği Ahmedinejad'ın olduğu muhafazakârlar denilen akım arasındaki çatışma liderlik, çıkarlar, bazı iç değişikliklerin veya reformlar denilen şeylerin oluşturulması üzerindeki içsel bir çatışmadır. Bu iki akım arasındaki çatışma, görüldüğü üzere doruk noktaya ulaşacak derecede kızışmıştır. Hatta Ahmedinejad, Rafsancani ile İçişleri eski Bakanı Natık Nuri'yi, Cemal Vakası'ndaki Talha ile Zübeyyir'in rolüne benzeterek siyasî sahneden silinmelerini talep etmiştir. [el-Hayat Londra / 18.06.2009] Ancak onlar, yani iki akım da konuşma üslubu gibi bazı üsluplar dışında dış politikada mutabıktırlar. Bu nedenledir ki Obama, Nejad ile Musavî arasında çok küçük bir fark dışında büyük bir farkın olmadığını ifade etmiştir. Dini Lider Hameney, 16.06.2009'da, yayınladığı açıklamasında Nejad'ı destekleyeceğini göstermiş, seçilmesini memnuniyetle karşılamış, kazanmasından dolayı onu kutlamış, halktan onun etrafında toplanmasını talep etmiş, ülkeyi ileriye götüreceğini, yükselteceğini, vatanî güvenliği, canlılığı ve dinamizmi sağlayacağını belirtmiş, ardından da açıklamasını şu sözleriyle sürdürmüştür: *"Şüphesiz bu, aynen Allahu Te'alâ'nın başarı getireceği ilahî bir seçimdir."* [İran el-Âlem Sitesi / 18.06.2009] Aynı şekilde Şura Meclisi Başkanı Ali Laricani, Yargı Otoritesi Başkanı Haşimi Şahurudi de ona destek vermişler ve onu kutlamışlardır. İşte tüm bunlar, Nejad'ın otoritesini pekiştirecek ve seçilmesinin meşruiyetini güçlendirecektir. Muhtemelen itirazların ve protestoların bir çözümü olarak bazı seçim sandıklarına tekrar bakılacak olsa da bu, sonucu değiştirmeyecektir. Bununla birlikte içsel güç odaklarının çatışması sakinleşse de kendisine kapatılması kolay olmayacak bir yol bulmuştur.

H. 25 Cumâde's Sâni 1430

M. 18 Haziran 2009